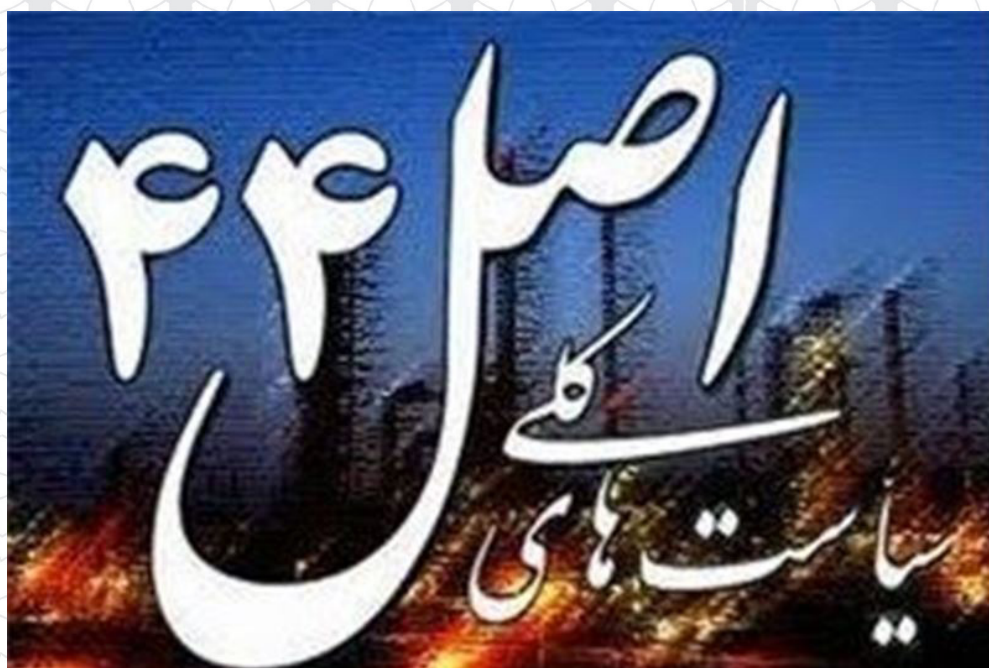

تحلیل حقوقی فصل دوم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی (۱): ماده (۲) قانون

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره مسلسل:

۲۱۴۸۲

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۲/۱۵

عنوان گزارش:

تحلیل حقوقی فصل دوم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی (۱): ماده (۲) قانون

نوع گزارش: طرح/ لایحه □، راهبردی □، نظارتی □، پیش‌نویس قانونی □

نام دفتر:

مطالعات حقوقی (گروه حقوق اقتصادی و مالیه عمومی)

تهیه و تدوین کنندگان:

محمد برزگر خسروی، امین اله پاک‌نژاد

اظهار نظر کنندگان:

مهدی بهرامی حسن‌آبادی، امیرحسین بامتی طوسی، محمدابراهیم عرب

ناظران علمی:

احمد حکیم جوادی، جلیل محبی

گرافیک و صفحه آرایی:

نرجس امیراحمدی

ویراستار ادبی:

—

واژه‌های کلیدی:

۱. نقش دولت در اقتصاد
۲. خصوصی‌سازی
۳. قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۴/۱/۱

فهرست مطالب

۶	چکیده
۷	خلاصه مدیریتی
۷	شرح/ بیان مسئله
۷	نقطه نظرات/ یافته‌های کلیدی
۷	پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی
۸	۱. مقدمه
۸	۲. مسائل حقوقی ماده (۲)
۹	۲-۱. مسائل حقوقی صدر ماده (۲)
۹	۲-۲. مسائل حقوقی گروه دو ماده (۲)
۹	۲-۳. مسائل حقوقی گروه سه ماده (۲)
۲۱	۲-۴. مسائل حقوقی ذیل ماده (۲)
۴۱	۲-۵. ماده (۲) در مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی
۱۵	۳. جمع‌بندی و پیشنهادها
۱۶	منابع و مأخذ

تحلیل حقوقی فصل دوم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی (۱): ماده ۲ قانون

Doi: [10.22034/mrc.report.21482](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21482)

چکیده

اصل چهل و چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، چارچوب حقوقی اساسی نظام اقتصادی را بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی مشخص کرده است. سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی در جهت به‌روزرسانی و تعیین جزئیات این اصل، در سال ۱۳۸۴ ابلاغ شد و قانون اجرای این سیاست کلی در سال ۱۳۸۶ به تصویب مجلس رسید. نظر به اهمیت این قانون در نظام اقتصادی کشور، تحلیل حقوقی آن ضرورت دارد. قانون یادشده مشتمل بر ۱۰ فصل و ۹۲ ماده است. فصل دوم این قانون، «قلمرو فعالیت‌های هر یک از بخش‌های دولتی، تعاونی و خصوصی» و مشتمل بر مواد ۲ تا ۸ مکرر این قانون است که در این گزارش به ماده (۲) آن پرداخته می‌شود.

مسئله پژوهش حاضر تحلیل مسائل حقوقی حاکم بر ماده (۲) قانون اجراء است و به این سؤال پاسخ داده می‌شود: «مسائل حقوقی ماده (۲) قانون اجرا چیست؟»

جهت پاسخ به سؤال پژوهش، با فحص در دکترین حقوقی و با تحلیل حقوقی قانون اساسی و اسناد بالادستی، با روش تحلیل متن، مسائل حقوقی حاکم بر ماده (۲) قانون اجرا مورد بررسی قرار می‌گیرد.

شرح / بیان مسئله

نقش دولت در اقتصاد یکی از مسائل مهم حکمرانی در هر کشوری است. اصل چهارم و چهارم قانون اساسی یکی از مهم‌ترین اصولی است که به این امر پرداخته است. متعاقب ابلاغ سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی توسط رهبر شهیدمان، قانون اجرای این سیاست‌ها در سال ۱۳۸۶ به تصویب مجلس رسید که تاکنون بارها اصلاح شده است. نظر به اهمیت موضوع و ماهیت تغییر پذیر حدود مداخلات دولت در اقتصاد متناسب با اقتضائات و شرایط مقرر در ذیل اصل چهارم و چهارم قانون اساسی، و با توجه به گذشت بالغ بر ۱۸ سال از تصویب قانون یادشده، بازبینی این قانون با هدف بهبود آن، ضرورت دارد. در این گزارش، ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی با موضوع گروه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی در ایران، تحلیل حقوقی می‌شود تا پیشنهادهای جهت بهبود آن ارائه شود.

نقطه‌نظر / یافته‌های کلیدی

جهت پاسخ به مسئله پژوهش، با فحص در دکترین حقوقی و با تحلیل حقوقی قانون اساسی و اسناد بالادستی، مؤلفه‌ها و قواعد حقوقی حاکم بر ماده (۲) قانون اجرا، به شرح ذیل استنباط شده است:

■ با توجه به عبارت پردازی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی، اصل بر این است که شامل بودن، بیانگر انحصاری بودن مصادیق است. در عین حال، با توجه به قرائنی که در ادامه ماده (۲) قانون اجرا وجود دارد، به نظر می‌رسد در صدر ماده (۲)، مواردی که بعد از «شامل» آمده است، تمثیلی هستند.

■ فعالیت‌های مذکور در صدر اصل چهارم و چهارم که در گروه دو فعالیت‌های اقتصادی بیان شده است، با عنایت به عبارت «و مانند اینها» مصرح در صدر اصل چهارم و چهارم قانون اساسی، دارای ابهام است و این امر منجر به این می‌شود که در دایره شمول فعالیت‌های اقتصادی گروه دو، ابهاماتی ایجاد شود.

■ دو برداشت حقوقی از نسبت تبصره «۲» ماده (۳) قانون اجرا و ماده (۲) قانون اجرا، از حیث شمول سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم بر «فعالیت‌های حوزه‌های سلامت، آموزش و تحقیقات و فرهنگ» وجود دارد.

■ تکرار بندهای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم در قانون اجرا با توجه به این نکته، توجیه پذیر است که رئیس مجلس در نظارت بر مصوبات دولت در اجرای اصول ۸۵ و ۱۳۸ قانون اساسی، بتواند مقررات یادشده را به استناد مغایرت با قانون عادی (مصوب مجلس) مورد ایراد قرار دهد.

■ در خصوص بانک توسعه تعاون که در بند ۶ گروه سوم ماده (۲) قانون اجرا بیان شده است، در بند (ب) سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم بیان شده است که تشکیل بانک توسعه تعاون با سرمایه دولت باشد و به نظر می‌رسد که این امر، دلالت بر صد درصد متعلق بودن آن به دولت ندارد.

■ در خصوص ذیل ماده (۲)، یکی از اصلی‌ترین مشکلات این است که تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی موضوع این ماده با هر یک از سه گروه، به دولت سپرده شده است و دولت به جابه‌جایی این گروه‌بندی‌ها می‌پردازد.

مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی در تفسیر ماده (۲) قانون اجرا، باید مورد توجه قرار گیرد.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

■ عبارت پردازی ماده، با عنایت به مسائل حقوقی پیش گفته، دقیق‌تر بیان شود. این موضوع با عنایت به تأکید بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون گذاری، منجر به برطرف شدن مسائل مذکور می‌شود.

■ اختیار دولت در تشخیص و تغییر گروه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی، ضابطه‌مندتر شود.

■ ابهام موجود در خصوص فعالیت‌های صدر اصل چهارم و چهارم قانون اساسی، با بیان ضوابط دقیق قانونی برطرف شود.

۱. مقدمه

رهبر شهیدمان در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی را ابلاغ و پس از آن بارها مورد تأکید قرار داده است. قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی^۱ با اصلاحات بعدی آن، مشتمل بر ۱۰ فصل و ۹۲ ماده، به‌منظور اجرای این سیاست کلی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است. بررسی و تحلیل وضعیت فعلی حضور دولت در اقتصاد پس از سپری شدن حدود ۱۸ سال از اجرای قانون اجرا و نیز بررسی اقدامات صورت گرفته در قیاس با وضعیت مطلوب مقرر در سیاست کلی، توسط رهبر شهیدمان دارای فاصله دانسته شده است. یکی از عوامل عملکرد نامطلوب در این حوزه، وجود مسائل و مشکلات حقوقی در قانون اجراست. این گزارش در پی آن است تا با بررسی مسائل حقوقی ماده (۲) این قانون، رهنمودهایی برای اصلاح قانون مذکور ارائه کند.

۲. مسائل حقوقی ماده (۲)

ماده (۲) - فعالیت‌های اقتصادی در جمهوری اسلامی ایران شامل تولید، خرید و یا فروش کالاها و یا خدمات به سه گروه زیر تقسیم می‌شود:

- گروه یک - تمامی فعالیت‌های اقتصادی به‌جز موارد مذکور در گروه دو و سه این ماده.
- گروه دو فعالیت‌های اقتصادی مذکور در صدر اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی به‌جز موارد مذکور در گروه سه این ماده.
- گروه سه - فعالیت‌ها، مؤسسات و شرکت‌های مشمول این گروه عبارتند از:
- ۱) شبکه‌های مادر مخابراتی و امور واگذاری بسامد (فرکانس)،
  - ۲) شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی،
  - ۳) تولیدات محرمانه یا ضروری نظامی، انتظامی و امنیتی به تشخیص فرماندهی کل نیروهای مسلح،
  - ۴) شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های استخراج و تولید نفت خام و گاز،
  - ۵) معادن نفت و گاز،
  - ۶) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک ملی ایران، بانک سپه، بانک صنعت و معدن، بانک توسعه صادرات، بانک کشاورزی، بانک مسکن و بانک توسعه تعاون،
  - ۷) بیمه مرکزی و شرکت بیمه ایران،
  - ۸) شبکه‌های اصلی انتقال برق،
  - ۹) سازمان هواپیمایی کشوری و سازمان بنادر و کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران،
  - ۱۰) سدها و شبکه‌های بزرگ آبرسانی،
  - ۱۱) رادیو و تلویزیون،
  - ۱۲) شرکت ملی پست جمهوری اسلامی ایران،

۱. از این پس، از این قانون، به اختصار تعبیر به «قانون اجرا» می‌شود.

۲-۱. مسائل حقوقی صدر ماده (۲)

این سؤال مطرح است که آیا مواردی که در صدر ماده (۲) بعد از «فعالیت‌های اقتصادی در جمهوری اسلامی ایران شامل» آمده است، یعنی عبارت «تولید، خرید و یا فروش کالاها و یا خدمات» تمثیلی است یا حصری؟ با توجه به عبارت پردازی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، اصل بر این است که شامل بودن بیانگر انحصاری بودن مصادیق است. در عین حال، با توجه به قرائنی که در ادامه ماده وجود دارد، به نظر می‌رسد در صدر ماده (۲) قانون اجرا، مواردی که بعد از «شامل» آمده‌اند، تمثیلی هستند. توضیح اینکه در بیان گروه‌بندی‌ها در بند الف این ماده گفته شده است: «تمامی فعالیت‌های اقتصادی» و این امر نشان از آن دارد که قصد قانون‌گذار فراتر از موارد اشاره شده در صدر ماده (۲) بوده است. کما اینکه «تولید، خرید و یا فروش کالاها و یا خدمات» به معنای تمامی فعالیت‌های اقتصادی نیست و به‌عنوان مثال، فعالیت توزیعی لزوماً نه تولید و نه خرید و نه فروش کالا است. در نتیجه، پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین نامه داخلی مجلس، عبارت «شامل تولید، خرید و یا فروش کالاها و یا خدمات» در صدر ماده (۲) حذف شود.

۲-۲. مسائل حقوقی گروه دو ماده (۲)

در خصوص گروه دو ماده (۲) این سؤال مطرح است که فعالیت‌های اقتصادی مذکور در صدر اصل چهل و چهارم، دقیقاً چه مواردی هستند. توضیح اینکه طبق صدر اصل ۴۴، «بخش دولتی شامل کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن بزرگ، بانکداری، بیمه، تأمین نیرو، سدها و شبکه‌های بزرگ آبرسانی، رادیو و تلویزیون، پست و تلگراف و تلفن، هواپیمایی، کشتیرانی، راه و راه آهن و مانند اینها است که به‌صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت است». در صدر اصل ۴۴، عبارت «و مانند اینها» دلالت بر اموری می‌کند که از جنس فعالیت‌های بخش دولتی است؛ لکن مصادیق آن مشخص نشده است.

بر اساس تبصره «۲» ماده (۳) قانون اجرا، «فعالیت‌های حوزه‌های سلامت، آموزش و تحقیقات و فرهنگ مشمول این قانون نیست و هر گونه توسعه توسط بخش‌های دولتی و غیردولتی و همچنین هر گونه واگذاری به بخش غیردولتی در این حوزه‌ها مطابق لایحه‌ای خواهد بود که ظرف مدت یک سال از ابلاغ این قانون به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد»؛ که تاکنون چنین لایحه‌ای ارائه نشده است. در این مورد، این سؤال حقوقی مطرح است که آیا حکم صدر این تبصره، به معنای این است که فعالیت‌های حوزه‌های سلامت، آموزش و تحقیقات و فرهنگ نیز مشمول سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم نیست؟

برای پاسخ به این سؤال، استدلال‌ها و نتایج حقوقی زیر مطرح است:

۱. قانون اجرا باید مطابق با سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم باشد؛ لذا عدم شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام به حکم تبصره «۲» یادشده به معنای این است که سیاست کلی اصل چهل و چهارم نیز، شامل فعالیت‌های یادشده نیست.
۲. طبق بند ۱ اصل ۴۳ قانون اساسی، آموزش و پرورش به‌عنوان یکی از مصادیق تأمین نیازهای اساسی، از ضوابط نظام اقتصادی کشور است؛ لذا جایابی فعالیت‌های ناظر بر آموزش و پرورش، در سه بخش اقتصادی کشور، ضرورت دارد و نظر به اصل ۳۰ قانون اساسی، این فعالیت در بخش دولتی قرار دارد و باید از مصادیق «و مانند اینها» در صدر اصل چهل و چهارم قلمداد شود.
- در نتیجه، به نظر می‌رسد که لفظ «مانند اینها» در اصل ۴۴، واجد ابهام است و علاوه بر حوزه‌های مذکور در تبصره ۲، با توجه به بند ۳ اصل ۳ قانون اساسی، در خصوص «تربیت بدنی» نیز این ابهام مطرح است.

۲-۳. مسائل حقوقی گروه سه ماده (۲)

در خصوص هر یک از بندهای گروه سه، مسائل حقوقی به شرح ذیل مطرح است:

بند ۱ گروه سوم: شبکه‌های مادر مخابراتی و امور واگذاری بسامد (فرکانس)

این بند، تکرار جزء ۶ بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم است؛ با این تفاوت که اولاً، به‌درستی از معادل فارسی فرکانس استفاده شده است. ثانیاً، قبح تکرار آن در قانون اجرا با این مسئله توجیه‌پذیر است که رئیس مجلس در نظارت بر مصوبات دولت در اجرای اصول ۸۵ و ۱۳۸ قانون اساسی، بتواند مقررات یادشده را به‌استناد مغایرت با قانون عادی (مصوب مجلس) مورد ایراد قرار دهد.

بند ۲ گروه سوم: شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی
این بند، تکرار جزء ۶ بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم است.

بند ۳ گروه سوم: تولیدات محرمانه یا ضروری نظامی، انتظامی و امنیتی به تشخیص فرماندهی کل نیروهای مسلح
در این بند «تولیدات محرمانه یا ضروری» مطرح شده است؛ حال آنکه در جزء ۱ بند الف سیاست‌های کلی اصل ۴۴، چنین آمده است: «داره و تولید محصولات نظامی، انتظامی و اطلاعاتی نیروهای مسلح و امنیتی که جنبه محرمانه دارد، مشمول این حکم نیست.» مشاهده می‌شود در سیاست کلی، صرفاً قید محرمانه آمده است و قید «و یا ضروری» دیده نمی‌شود؛ البته تصریح بر این قید، با توجه به جزء ۷ بند «ج» سیاست‌های کلی اصل ۴۴،^۱ موجه است و بنابراین، تعارضی میان قانون و سیاست‌های کلی وجود ندارد.

بند ۴ گروه سوم: شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های استخراج و تولید نفت خام و گاز
این بند، مستند به جزء ۱ بند «ج» سیاست‌های کلی اصل ۴۴،^۲ در قانون اجرا آمده است.

بند ۵ گروه سوم: معادن نفت و گاز
این بند، مستند به جزء ۲-۱ بند الف سیاست‌های کلی اصل ۴۴^۳ آمده است.

بند ۶ گروه سوم: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک ملی ایران، بانک سپه، بانک صنعت و معدن، بانک توسعه صادرات، بانک کشاورزی، بانک مسکن و بانک توسعه تعاون
این بند، مستند به جزء ۲ بند «ج» سیاست‌های کلی اصل ۴۴،^۴ آمده است.

بند ۷ گروه سوم: بیمه مرکزی و شرکت بیمه ایران
این بند، مستند به جزء ۳ بند «ج» سیاست‌های کلی اصل ۴۴^۵ آمده است.

بند ۸ گروه سوم: شبکه‌های اصلی انتقال برق
این بند، مستند به جزء ۵ بند «ج» سیاست‌های کلی اصل ۴۴^۶ آمده است.

بند ۹ گروه سوم: سازمان هواپیمایی کشوری و سازمان بنادر و کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران
این بند، مستند به جزء ۴ بند «ج» سیاست‌های کلی اصل ۴۴^۷ آمده است.

۱. «جزء ۷ بند ج- صنایع وابسته به نیروهای مسلح به استثنای تولیدات دفاعی و امنیتی ضروری به تشخیص فرمانده کل قوا».

۱.۲- بنگاه‌های دولتی که در زمینه‌های معادن بزرگ، صنایع بزرگ و صنایع مادر (از جمله صنایع بزرگ پایین دستی نفت و گاز) فعال هستند به استثنای شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های استخراج و تولید نفت خام و گاز.

۲.۳- سرمایه گذاری، مالکیت و مدیریت در زمینه‌های مذکور در صدر اصل ۴۴ قانون اساسی به شرح ذیل توسط بنگاه‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی و بخش‌های تعاونی و خصوصی مجاز است:

۱-۲- صنایع بزرگ، صنایع مادر (از جمله صنایع بزرگ پایین دستی نفت و گاز) و معادن بزرگ (به استثنای نفت و گاز).

۲.۴- بانک‌های دولتی به استثنای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک ملی ایران، بانک سپه، بانک صنعت و معدن، بانک کشاورزی، بانک مسکن و بانک توسعه صادرات.

۳.۵- شرکت‌های بیمه دولتی به استثنای بیمه مرکزی و بیمه ایران.

۵.۶- بنگاه‌های تامین نیرو به استثنای شبکه‌های اصلی انتقال برق.

۴.۷- شرکت‌های هواپیمایی و کشتیرانی به استثنای سازمان هواپیمایی کشوری و سازمان بنادر و کشتیرانی.

بند ۱۰ گروه سوم: سدها و شبکه‌های بزرگ آبرسانی

در سیاست‌های کلی در این خصوص، تصریحی نیامده است؛ بلکه این فعالیت، از صدر اصل چهل و چهارم آمده است.

بند ۱۱ گروه سوم: رادیو و تلویزیون

مطابق نظر تفسیری شورای نگهبان در خصوص اصول ۱۷۴ و ۴۴ قانون اساسی،^۱ رادیو و تلویزیون انحصاراً دولتی است.

بند ۱۲ گروه سوم: شرکت ملی پست جمهوری اسلامی ایران

در مورد این بند، رد پای در سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم وجود ندارد؛ لذا این سؤال مطرح است که آیا با آن مغایرتی ندارد؟ همچنین، این سؤال مطرح است که با توجه به اینکه در بند ۲ گروه سوم به شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی تصریح شده است، آیا ذکر مجدد شرکت ملی پست ایران به صورت مستقل در بند ۱۲، ضرورت داشته است؟ در صورتی که بتوان با توجه به وظایف و اختیارات شرکت پست موضوع ماده ۵ قانون (آزمایشی) اساسنامه شرکت ملی پست جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۵ کمیسیون صنایع و معادن مجلس،^۲ این شرکت را مصداق «شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی»

۱. شماره: ۹۷۹/۲۱/۷۹ تاریخ: ۱۳۷۹/۷/۱۰

حضرت آیت‌الله یزدی

عضو محترم فقهاء شورای نگهبان

عطف به نامه مورخ ۱۳۷۹/۴/۲ جناب عالی مبنی بر اینکه آیا امکان ایجاد و راه‌اندازی شبکه‌های خصوصی رادیو و تلویزیون با توجه به اصل ۴۴ قانون اساسی وجود دارد یا خیر؟ موضوع با توجه به ماده ۱۸ آیین‌نامه داخلی در جلسه مورخ ۱۳۷۹/۷/۶ شورای نگهبان مطرح و نظریه تفسیری شورای در خصوص این دو اصل به شرح ذیل اعلام می‌گردد؛

ب- نظریه تفسیری در خصوص اصل ۴۴ قانون اساسی؛

مطابق نص صریح اصل ۴۴ قانون اساسی در نظام جمهوری اسلامی ایران رادیو و تلویزیون دولتی است و تأسیس و راه‌اندازی شبکه‌های خصوصی رادیویی و تلویزیونی به هر نحو، مغایر این اصل می‌باشد. بدین جهت انتشار و پخش برنامه‌های صوتی و تصویری از طریق سیستم‌های فنی قابل انتشار فراگیر (همانند ماهواره، فرستنده، فیبر نوری و غیره) برای مردم در قالب امواج رادیویی و کابلی غیر از سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران خلاف اصل مذکور است.

۲. ماده ۵- وظایف و اختیارات شرکت عبارت است از:

۱- تدوین راهبردها و سیاست‌ها، اهداف کلان و برنامه‌های اجرایی شرکت، جهت توسعه و بهبود ارائه خدمات پایه پستی و ارائه خدمات غیر پایه پستی در مناطق محروم و سایر مناطق کشور بر اساس مصوبات کمیسیون مادامی که بخش خصوصی (سایر کارورها) تمایلی به سرمایه‌گذاری و فعالیت در این مناطق نداشته باشد.

۲- بررسی و مطالعه فضای کسب و کار و شناخت نیازهای پستی جامعه و ایجاد زمینه‌های لازم برای توسعه و به‌کارگیری فناوری‌های نوین، انتقال دانش فنی و حمایت از توسعه فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی در زمینه‌های تخصصی مرتبط با اهداف و وظایف شرکت با رعایت مصوبات کمیسیون

۳- ارائه خدمات پایه پستی در سراسر کشور با التزام به ارائه خدمات غیر پایه پستی در مناطق محروم و سایر مناطق کشور مادامی که بخش خصوصی (سایر کارورها) تمایلی به سرمایه‌گذاری و فعالیت در این مناطق نداشته باشد.

تبصره - تشخیص عدم وجود و تمایل بخش خصوصی و کیفیت مطلوب و مورد انتظار در شاخص‌های مرتبط با سرعت، دقت و امنیت خدمات بر اساس مصوبات کمیسیون بر عهده کمیسیون مذکور می‌باشد.

۴- ایجاد زمینه ارائه خدمات نوین پستی در چارچوب مصوبات کمیسیون

۵- عضویت در نهادها و انجمن‌ها و اتحادیه‌های تخصصی ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و شرکت در مجامع، گردهمایی‌ها و همایش‌های مربوط، در زمینه‌های مرتبط با وظایف شرکت به نمایندگی از طرف وزارت

۶- تأمین زیرساخت‌های لازم برای ارتقای امنیت خدمات پستی

۷- تهیه طرح و انتشار تمبر و اوراق بهادار پستی برای مصارف جاری و یادبود، هماهنگ با فرهنگ و آرمان انقلاب اسلامی ایران، در جهت نشر و بیان مواضع آن در داخل و خارج کشور، قبول مشترکین تمبر و مدیریت بر رسانه‌های اعتباردهی به دستگاه‌های نقش تمبر

۸- مدیریت نشانی مکان‌های کشور مبتنی بر بانک اطلاعاتی شناسه (کد) پستی ده رقمی موضوع قانون الزام اختصاص شماره ملی و شناسه پستی برای کلیه اتباع ایرانی مصوب ۱۳۷۶/۲/۱۷ و به هنگام سازی اطلاعات مرتبط با شناسه پستی و ایجاد پایگاه نشانی استاندارد مبتنی بر اطلاعات جغرافیایی (GNAF)

۹- ایجاد امکان بهره‌برداری دارندگان پروانه فعالیت، دستگاه‌های اجرایی و سایر متقاضیان از بانک اطلاعات شناسه پستی ده رقمی با رعایت قوانین و مقررات مربوط تبصره - ارائه خدمات صندوق پست فیزیکی - الکترونیکی در چهارچوب قوانین و مقررات کشور بدون ایجاد انحصار توسط شرکت مجاز است و ارائه این خدمات به منزله انحصار توسط شرکت نیست.

۱۰- انجام عملیات تجزیه و مبادلات کلیه مرسلات و محموله‌های پستی بین‌المللی در دفاتر مبادله بین‌المللی (هاب پستی) بر اساس مصوبات کمیسیون

۱۱- نظارت بر قبول، حمل و رهسپاری و توزیع کلیه مرسلات خرید و فروش اینترنتی و همچنین مدیریت و جوه حاصله در سطح داخلی و بین‌المللی (درگاه) به منظور تحقق شاخصهای سرعت، دقت و امنیت مطابق استانداردهای تعیین شده

تبصره - راهبری شرکت حاکمیتی خدمات هواپیمایی پیام که صد درصد (۱۰۰٪) سهام آن به این شرکت تعلق دارد با وزارت است.

مصرح در جزء ۶ بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم بدانیم، بند ۱۲ گروه ۳ مشروعیّت دارد. در این صورت، حکم بند ۲ گروه ۳ شامل بند ۱۲ نیز می‌شود و تصریح بر شرکت ملی پست ایران، جنبه تأکیدی خواهد داشت.

حذف «شبکه‌های اصلی راه و راه‌آهن» از گروه سوم در مصوبه مجلس

مجمع تشخیص مصلحت نظام به موجب حکم رهبری در مورخه ۱۳۷۷/۱/۱۷ و بر اساس ذیل بند اصل یکصد و دهم قانون اساسی، عهده‌دار نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام گردید و مطابق با ماده ۹ مقررات نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام که در ۱۳۸۴/۶/۲۰ توسط رهبر شهیدمان ابلاغ گردید، تشخیص موارد مغایر یا غیر منطبق با سیاست‌های کلی نظام در اختیار مجمع قرار گرفت. در زمان تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی نظام نیز مجمع عهده‌دار نظارت مذکور بوده است و بر همین اساس، در تاریخ ۱۳۸۶/۷/۲۸ در خصوص انطباق لایحه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی با سیاست‌های کلی ابلاغی، مغایرت و ابهاماتی را طی نامه شماره ۵۲۱۸۴۰/۰۱۰۱ مورخ ۱۳۸۶/۸/۱ به شورای نگهبان ارسال کرده است و شورا نیز ابهامات و مغایرت‌های مذکور را به پیوست نظرات این شورا در خصوص لایحه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی در نامه شماره ۸۶/۳۰/۲۳۱۰۷ به مجلس شورای اسلامی ارائه کرده است. یکی از ایرادات مجمع تشخیص مصلحت نظام در خصوص موضوع ماده (۲) لایحه مذکور مصوب ۱۳۸۶/۷/۲۲ است و ناظر بر یکی از فعالیت‌هایی است که در گروه سه ماده (۲) این قانون ذکر می‌شود و امکان سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت بخش غیر دولتی در آن سلب می‌گردد. در این مصوبه مجلس، موضوع شبکه‌های اصلی راه و راه‌آهن به عنوان یکی از موارد گروه سه، بیان شده بود که مجمع تشخیص مصلحت نظام با توجه به اینکه به موجب جزء (۲۷) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، راه و راه‌آهن از جمله مواردی است که سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت بخش غیر دولتی در آن مجاز است و همچنین راه و راه‌آهن شامل شبکه‌های اصلی و غیر اصلی آن نیز می‌شود، حکم مزبور در مصوبه مجلس را مغایر با سیاست‌های کلی دانسته و بیان داشته است: «رديف (۱۱) ماده (۲) لایحه: به دلیل مغایرت با جزء (۲۷) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم حذف گردد». مجلس شورای اسلامی نیز نظر مجمع تشخیص مصلحت را در مصوبه اصلاحی بعدی خود در مورخه ۱۳۸۶/۹/۲۸ ناظر به لایحه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، بند (۱۱) ماده مذکور که مربوط به شبکه‌های اصلی راه و راه‌آهن بود، عیناً حذف کرد. بند (ب) ماده (۳) قانون اجرا و تبصره «۲» آن در این خصوص، تعیین تکلیف کرده‌اند.

۲-۴. مسائلی حقوقی ذیل ماده (۲)

در خصوص ذیل ماده (۲) قانون اجرا این مسئله مطرح می‌شود که آیا ذیل ماده که طبق آن، تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی موضوع این ماده با هر یک از سه گروه، به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی ظرف شش ماه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، مغایر با اصل ۸۵ قانون اساسی است یا خیر؟

۱. فعالیت‌های اقتصادی در جمهوری اسلامی ایران شامل تولید، خرید یا فروش کالاها و خدمات به سه گروه زیر تقسیم می‌شود: گروه یک - ...

گروه سه - فعالیت‌ها، مؤسسات و شرکت‌های مشمول این گروه عبارتند از: ... (۱)

(۱) شبکه‌های اصلی راه و راه‌آهن

۲. سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در زمینه‌های مذکور در صدر اصل ۴۴ قانون اساسی به شرح ذیل توسط بنگاه‌ها و نهادهای عمومی غیر دولتی و بخش‌های تعاونی و خصوصی مجاز است: راه و راه‌آهن.

۳. ب - دولت مکلف است هشتاد درصد (۸۰٪) ارزش مجموع سهام بنگاه‌های دولتی در هر فعالیت مشمول گروه دو ماده (۲) این قانون به استثناء راه و راه‌آهن را به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیر دولتی واگذار نماید. ... تبصره ۲ - (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۳/۳۱) بخش‌های غیر دولتی مجاز به فعالیت در زمینه راه و راه‌آهن هستند. سهم بهینه بخش‌های دولتی و غیر دولتی در فعالیت‌های راه و راه‌آهن مطابق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد مشترک وزارت راه و شهرسازی و وزارت امور اقتصادی و دارایی به تصویب شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی خواهد رسید.

باید توجه داشت، در متن اولیه تصویب شده در مجلس، اشاره شده بود که تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی موضوع این ماده به تصویب شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم برسد.^۱ شورای نگهبان این موضوع را مغایر با اصل ۶۰ دانست. مجلس در رفع این ایراد، اقدام به اصلاح عبارت مذکور کرد و هیئت وزیران جایگزین شورای فوق شد. در مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی در خصوص این امر، یکی از نمایندگان نسبت به مغایرت این ماده با اصل ۸۵ متذکر می‌شود و بیان می‌دارد این امور که به هیئت وزیران واگذار شده‌است، وظایف نمایندگان و مجلس است [۱]. این تذکر (ایراد) مورد توجه قرار نمی‌گیرد و هیئت وزیران به‌عنوان مرجع تصمیم‌گیرنده، به تصویب مجلس می‌رسد. به‌منظور پاسخ به سؤال فوق توجه به اصل ۱۳۸ قانون اساسی ضروری است. در اصل ۱۳۸ برای هیئت وزیران در راستای تأمین اجرای قوانین، حق وضع آیین‌نامه در نظر گرفته شده‌است و نمی‌توان این اختیار دولت را مغایر اصل ۸۵ دانست؛ زیرا مجلس اختیار قانون‌گذاری خود را واگذار نکرده‌است و صرفاً بر صلاحیت آیین‌نامه‌گذاری هیئت وزیران تأکید کرده‌است. به همین دلیل شورای نگهبان پس از اصلاح موصوف، حکم یادشده را مغایر با اصل ۸۵ قانون اساسی ندانست.

در خصوص ذیل ماده (۲)، یکی از اصلی‌ترین مشکلات این است که تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی موضوع این ماده با هر یک از سه گروه، به دولت سپرده شده‌است و دولت به جابه‌جایی این گروه‌بندی‌ها می‌پردازد. به نظر می‌رسد برخی از تغییرات این گروه‌بندی‌ها در طی سالیان گذشته محل تأمل است. در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، یک حکم کلی در این خصوص آمد و وزارت امور اقتصادی و دارایی را مکلف کرد تا آن دسته از بنگاه‌های اقتصادی را که در گروه‌های ۱ و ۲ قرار نگرفته‌اند، طبقه‌بندی و درج نام کند. در این خصوص، بند (ن تبصره) ۲ قانون بودجه سال ۱۴۰۱ بیان می‌کند: «وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است نسبت به طبقه‌بندی و درج نام آن دسته از بنگاه‌های اقتصادی که در چهار چوب آیین‌نامه موضوع ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی در گروه‌های (۱) و (۲) ماده (۲) قرار نگرفته‌اند به استثنای موارد مندرج در گروه (۳) ماده (۲) و مجوزهای اخذ شده از مقام معظم رهبری در یکی از گروه‌های (۱) و (۲) اقدام نماید. انتقال بنگاه‌های اقتصادی مذکور از طبقه‌بندی گروه‌های (۱) و (۲) به گروه (۳) صرفاً با اذن ایشان مجاز می‌باشد. وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است ظرف سه ماه پس از ابلاغ این قانون فهرست طبقه‌بندی‌های یادشده را به تصویب هیئت وزیران^۲ برساند. کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلف به همکاری با وزارت امور اقتصادی و دارایی می‌باشند.»

۱. تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی با هر یک از سه گروه فوق بر عهده دولت است که به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی ظرف ۶ ماه به تصویب شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) می‌رسد. در مورد بند (۳) گروه سه، مصوبه این شورا باید به تأیید فرماندهی کل نیروهای مسلح نیز برسد.
۲. ذیل ماده (۲) به دلیل تفویض وظایف اجرایی به شورای موضوع این بند مغایر اصل ۶۰ قانون اساسی شناخته شد. علاوه بر آن، صدر این بند که تشخیص را بر عهده دولت نهاده دارای ابهام می‌باشد.
۳. شماره ۲۰۶۷۷۴/ت/۲۰۱۲ هـ. ۸/۱۱/۱۴۰۱ تصویب نامه در خصوص طبقه‌بندی فعالیت بنگاه‌های اقتصادی موضوع ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی وزارت امور اقتصادی و دارایی هیئت وزیران در جلسه ۲۸/۱۰/۱۴۰۱ به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و به استناد بند (ن) تبصره (۲) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۷ - و اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب کرد:

- ۱- بنگاه‌های موضوع جدول پیوست شماره (۱) این تصویب‌نامه که تأییدشده به مهر دفتر هیئت دولت است، در گروه یک فعالیت‌های اقتصادی موضوع ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران طبقه‌بندی می‌شوند.
- ۲- بنگاه‌های موضوع جدول پیوست شماره (۲) که تأییدشده به مهر دفتر هیئت دولت است، در گروه دو فعالیت‌های اقتصادی موضوع ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران طبقه‌بندی می‌شوند.
- ۳- بنگاه‌های موضوع جدول پیوست شماره (۳) این تصویب‌نامه که تأییدشده به مهر دفتر هیئت دولت است، به منظور اخذ موافقت مقام معظم رهبری جهت انتقال به گروه سه فعالیت‌های اقتصادی موضوع ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، به معظم‌له پیشنهاد می‌شود. هر بنگاهی در این فهرست که موافقت مقام معظم رهبری جهت انتقال به گروه سه فعالیت‌های اقتصادی را اخذ ننماید، در گروه دو فعالیت‌های اقتصادی طبقه‌بندی می‌شود.
- ۴- متناسب با طبقه‌بندی موضوع بندهای (۱) تا (۳) این تصویب‌نامه، جداول پیوست شماره (۱) تا (۳) آیین‌نامه اجرایی تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی با هر یک از سه گروه اقتصادی مصرح در ماده (۲) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی موضوع تصویب نامه شماره ۱۱۵۳۲۰/ت/۴۳۱۸۱ مورخ ۷/۶/۱۳۸۸ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن اصلاح و تکمیل می‌شود. کلیه مصوبات قبلی مغایر این تصویب‌نامه لغو می‌شود.
- ۵- کلیه بنگاه‌های اقتصادی فاقد گروه بندی، با هر میزان مالکیت متعلق به دولت، تا زمانی که هیئت وزیران برای آنها گروهی مشخص ننموده باشد، ذیل گروه یک طبقه بندی می‌شود.
- ۶- هر گونه تغییر در گروه بندی بنگاه‌ها، صرفاً با پیشنهاد دستگاه ذی‌ربط، تأیید وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیئت وزیران امکان پذیر است. انتقال بنگاه‌ها به گروه سه، صرفاً با اذن مقام معظم رهبری مجاز خواهد بود.

۵-۲. ماده (۲) در مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی

الف) در خصوص گروه‌بندی‌های این ماده در مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی بحث‌هایی پیرامون پیشنهاد جایگزین دولت (قبول متن پیشنهادی دولت در لایحه) صورت گرفت. موافقین بازگشت به دولت، استدلال می‌کردند که دسته‌بندی مذکور در ماده (۲) که توسط کمیسیون تدوین شده است، بر پیچیدگی بحث افزوده است، حال آنکه متن ارائه شده توسط دولت سلیس و روان است. این پیشنهاد بازگشت به لایحه دولت، مورد تصویب نمایندگان قرار نگرفت [۲].

در خصوص حذف این ماده نیز عده‌ای استدلال کردند این ماده تکرار همان سیاست‌های کلی است، با این تفاوت که در این ماده یک، تعریف روشن و جامعی نداریم و هیچ فایده‌ای بر این ماده مترتب نیست. مخالفین حذف این ماده در رد استدلال گروه موافقین بیان داشتند حذف این ماده موجب به‌هم‌ریختگی شالوده این قانون خواهد شد و کل لایحه را بر هم می‌ریزد. در نهایت پیشنهاد حذف ماده (۲) نیز مورد قبول نمایندگان واقع نشد [۳].

ب) بحث دیگر در خصوص حذف گروه یک این ماده است. با این توضیح که با توجه به قید تمامی فعالیت‌های اقتصادی این امر سبب می‌شود مواردی که قانون اساسی بر عهده دولت قرار داده است، از اختیار دولت خارج شود و نتواند فعالیت کند؛ مثلاً امر آموزش و پرورش موضوع اصل ۳۰ و امر تأمین اجتماعی موضوع اصل ۲۹؛ اینها مواردی هستند که دولت در خصوص آنها دارای تکالیفی است و با این گروه‌بندی‌ها، این امور از صلاحیت دولت خارج می‌شوند؛ بنابراین عده‌ای بر حذف این بند تأکید داشتند [۴] اما مخالفین حذف، بیان داشتند در صدر این بند آمده است که تمامی فعالیت‌های اقتصادی و با سایر فعالیت‌های غیراقتصادی و سایر وظایف دولت در قانون اساسی هیچ ارتباطی ندارد و صرفاً حوزه اقتصاد را در بر می‌گیرد [۵]. نمایندگان به حذف گروه یک رأی ندادند و تصویب نشد [۶].

۱. در اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ضوابط و قلمروهای فعالیت اقتصادی هر یک از بخش‌های دولتی، تعاونی و خصوصی و همچنین چگونگی واگذاری فعالیت‌ها و یا سهام بنگاه‌های دولتی مذکور در صدر اصل ۴۴ قانون اساسی به بخش‌های غیر دولتی بر اساس این قانون تعیین می‌شود.

۳. جمع‌بندی و پیشنهادات

- جهت پاسخ به مسئله پژوهش، با فحوص در دکترین حقوقی و با تحلیل حقوقی قانون اساسی و اسناد بالادستی، مؤلفه‌ها و قواعد حقوقی حاکم بر ماده (۲) قانون اجرا، به شرح ذیل استنباط شده است:
- با توجه به عبارت پردازی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، اصل بر این است که شامل بودن، بیانگر انحصاری بودن مصادیق است. در عین حال، با توجه به قرائنی که در ادامه ماده (۲) قانون اجرا وجود دارد، به نظر می‌رسد در صدر ماده (۲)، مواردی که بعد از «شامل» آمده است، تمثیلی هستند.
  - فعالیت‌های مذکور در صدر اصل چهل و چهارم که در گروه دو فعالیت‌های اقتصادی بیان شده است، با عنایت به عبارت «و مانند اینها» مصرح در صدر اصل چهل و چهارم قانون اساسی، دارای ابهام است و این امر منجر به این می‌شود که در دایره شمول فعالیت‌های اقتصادی گروه دو، ابهاماتی ایجاد شود.
  - دو برداشت حقوقی از نسبت تبصره «۲» ماده (۳) قانون اجرا و ماده (۲) قانون اجرا، از حیث شمول سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم بر «فعالیت‌های حوزه‌های سلامت، آموزش و تحقیقات و فرهنگ» وجود دارد.
  - تکرار بندهای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم در قانون اجرا با توجه به این نکته، توجیه‌پذیر است که رئیس مجلس در نظارت بر مصوبات دولت در اجرای اصول ۸۵ و ۱۳۸ قانون اساسی، بتواند مقررات یادشده را به استناد مغایرت با قانون عادی (مصوب مجلس) مورد ایراد قرار دهد.
  - در خصوص بانک توسعه تعاون که در بند ۶ گروه سوم ماده (۲) قانون اجرا بیان شده است، در بند (ب) سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم بیان شده است که تشکیل بانک توسعه تعاون با سرمایه دولت باشد و به نظر می‌رسد که این امر، دلالت بر صد در صد متعلق بودن آن به دولت ندارد.
  - در خصوص ذیل ماده (۲)، یکی از اصلی‌ترین مشکلات این است که تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی موضوع این ماده با هر یک از سه گروه، به دولت سپرده شده است و دولت به جابه‌جایی این گروه‌بندی‌ها می‌پردازد.
  - مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی در تفسیر ماده (۲) قانون اجرا، باید مورد توجه قرار گیرد.
- به منظور رفع برخی از مسائل فوق پیشنهاد می‌شود:
- عبارت پردازی ماده، با عنایت به مسائل حقوقی پیش گفته، دقیق‌تر بیان شود. این موضوع با عنایت به تأکید بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری، منجر به برطرف شدن مسائل مذکور می‌شود.
  - اختیار دولت در تشخیص و تغییر گروه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی، ضابطه‌مندتر شود.
  - ابهام موجود در خصوص فعالیت‌های صدر اصل چهل و چهارم قانون اساسی، با بیان ضوابط دقیق قانونی برطرف شود.

منابع و مآخذ

- [۱] معاونت حقوقی، امور مجلس و تفریح بودجه دفتر حقوقی و امور مجلس، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری به انضمام مشروح مذاکرات، ایرادات و نظرات شورای نگهبان و مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۸۷، ص ۶۸۰
- [۲] معاونت حقوقی، امور مجلس و تفریح بودجه دفتر حقوقی و امور مجلس، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری به انضمام مشروح مذاکرات، ایرادات و نظرات شورای نگهبان و مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۸۷، صص ۱۹۲ و ۱۹۳
- [۳] معاونت حقوقی، امور مجلس و تفریح بودجه دفتر حقوقی و امور مجلس، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری به انضمام مشروح مذاکرات، ایرادات و نظرات شورای نگهبان و مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۸۷، صص ۱۹۴، ۱۹۵ و ۲۰۰
- [۴] معاونت حقوقی، امور مجلس و تفریح بودجه دفتر حقوقی و امور مجلس، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری به انضمام مشروح مذاکرات، ایرادات و نظرات شورای نگهبان و مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۸۷، ص ۲۰۲
- [۵] معاونت حقوقی، امور مجلس و تفریح بودجه دفتر حقوقی و امور مجلس، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری به انضمام مشروح مذاکرات، ایرادات و نظرات شورای نگهبان و مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۸۷، ص ۲۰۶
- [۶] معاونت حقوقی، امور مجلس و تفریح بودجه دفتر حقوقی و امور مجلس، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری به انضمام مشروح مذاکرات، ایرادات و نظرات شورای نگهبان و مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۸۷، ص ۲۰۸

گزیده سیاستی

ضروری است ماده ۲ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، از جهت حقوقی بازبینی شود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۲۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir